

TBMM Cami

(Meydan-İbadet-Kitaplık)

İçinde yer aldığı TBMM kompleksinin anıtsallığından bilinçli bir şekilde kaçınan bu mütevazı yapı, alışlagelmiş cami mimarisinden ayrılarak yeni bir tasarım öneriyor. Proje, Türkiye'deki geleneksel cami mimarisinden farklı bir denemeyi gerçekleştirmedeki cesareti, araziye yerleşimi, saydam kible duvarı, kubbesiz, minaresiz yapısıyla alışlagelmiş sorgulayan tasarımından ötürü 1995 yılında Aga Khan Uluslararası Mimarlık Ödülü'ne layık görüldü.

1985'te bu projeye ilgilenmeye başlayan Behruz Çinici ve oğlu Can Çinici, kuzey-güney doğrultusunda uzayan meclis kompleksine yerleşirken, kibleye yönelmek üzere 23 derece akstan saptırarak konumlandıkları yapı ile, alanda bir yönlenme oku, hatta bir sirkülasyon dağılım noktası meydana getiriyorlar. 6 bin 400 metrekare büyüklüğündeki cami üç ana mekandan meydana geliyor. İlki, üçgen bir ön avlu/ilk cemaat mekanı, diğeri onu takip eden dildörtgen planimetrede bir namaz alanı ve arkasında kalan gömülü piramidal ve basamaklı bir bahçe. Yapıya ait bir de kütüphane var. Meclisin muazzam

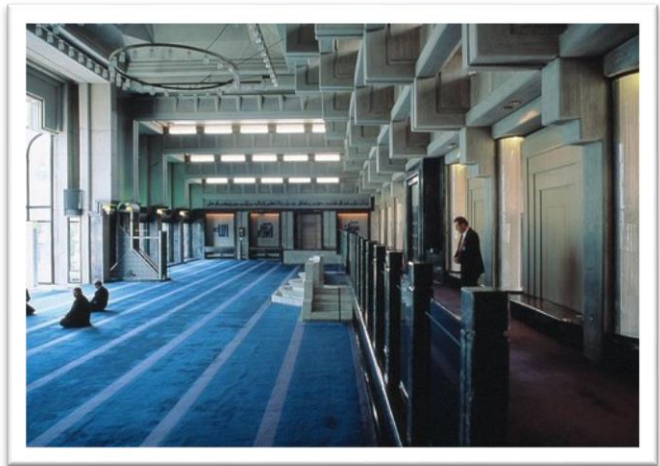
kitaplığının yalnızca dini yayınları içeren bu kısmı, ön avlunun batı revağı boyunca konumlanıyor. Namazgah ise revağın güney kolunda yerleşiyor.

Kare planlı namazgahın iki kısa kenarında bulunan kapalı basamaklı pasajlar, dış mekandan doğrudan namazgahın baktığı bahçeye çıkıyorlar. İmamın odası batı koridorunda, abdest mekanı ise doğu tarafında bulunuyor. Hem yanlardan hem de ön cepheden geçilebilen ibadet alanı, bir metrelik kot farkıyla iki platformdan oluşuyor: Oldukça geniş ön kısım erkek safı, yüksekte kalan döşeme ise kadınları safına ayırmış. Bu iki bölüntüyü birbirinden ayıran ise yalnızca cam bir parapet. Caminin alışlagelmemiş bir diğer unsuru ise bir merdiven. İki revağın buluşma noktası olan yapının köşesinden yükselen bu merdiven, caminin herhangi bir yerine değil, cami dışında kalan bir üst kota çıkıyor. Burası, minare yerine kullanılan balkon denilebilecek yerin ve Behruz Çinici'nin ektiği bir selvi ve bir kavak ağacının bulunduğu yerden başkası değil.

New York Times'da 1998'de yayınlanan Herbert Muschamp'a ait makalede, TBMM camisinin, anti-laik ve dinci yönetildiğini düşünenlere karşı laik devlete güç vericesine tasarlandığı söyleniyor. Muschamp, Mies van der Rohe'nin eleştirmenler tarafından bir depoya benzetilen kilise binasıyla karşılaştırdığı TBMM camisi hakkında şunları yazıyordu:

“Meclis camisi kendini neredeyse islam mimarisinin tüm geleneklerinden sıyrıyor. Hatta açıkça, geleneksel cami mimarisini tersyüz ediyor! Bir çok giriş, ana cepheyi kısmen görüntüleyen açık bir arkattan yapılır. Burada ise,

Burada ise,

kolon ayaklarını temin eden bir dizi beton ayakların çizdiği uzun bir hat ile karşılanıyorsunuz. Kubbe yerine ise, çatıda uzunlamasına bir zigguratı andıran alçak kademeler yapılmış. Seviyeler arasındaki pencereless üst kısım, aşağıdaki dua holüne ışık sağlıyor. Binanın sağında, minarenin olması gereken yerde ise bir öbek selvi ağacı göğe yükseliyor. Caminin en aykırı sayılabilecek elemanı ise, dua holünde görülüyor. Dua edenler, cam duvarın arkasında çok seviyeli havuzların, çeşmelerin, nilüferli bir havuzun yer aldığı 'yerebatan' bahçeye bakıyor. Bu görüntü, inançlı Müslümanların ölümden sonraki hayatta hedefledikleri cennetin adeta bir izdüşümü...

"Can Çinici bana, Müslümanlar için dünya üzerindeki hayatın inanç ve ibadetle örüldüğü takdirde cennete gitme yolunda bir başlangıç olduğunu anlatıyor. Çiniciler de, bu 'başlangıcın' mimari bir yorumunu tasarlamışlar. Bahçenin girişinde ise, ölüm ve gömülmeyi ima eden dünyayı görebilirsiniz. Bu 'başlangıç' fikrini iki yönlü sevdiğimi söyleyebilirim."

Meclis camisinde, veya Behruz Çinici'nin tercih ettiği adıyla Meydan-İbadet-Kütüphane'de, dini mekan, geçmişin mimari alışkanlıklarına dayanmaktan kaçınarak, form, mekan ve ışığı işlenişyle ve peyzaj-bina ilişkileriyle tanımlanıyor. Mimari olarak çağdaş dünyanın camisi için simgesel olasılıklar ve tasarım alternatifleri üreten güçlü bir ifade yaratılması projenin en büyük hedeflerinden biri.